

Ευαγγελισμός στην Εκκλησία της Αλβανίας: Το θαυμαστό έργο του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αναστασίου στις σελίδες μιας διδακτορικής έρευνας

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Ο π. Στέφανος Ρίτσι, Δρ Θ, Εύαγγελισμός. Άνασυγκρότηση τῆς Ὁρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας ἀπὸ τὰ ἐρείπια. Προλογίζει: Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος. Ἐκδόσεις ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ, Θεσσαλονίκη, 2023, σελ. 826.

- της Δήμητρας Α. Κούκουρα (Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ, Ακαδημαϊκή Σύμβουλος, Πανεπιστημιακού Κολλεγίου ΛΟΓΟΣ-Τίρανα)

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ κυκλοφόρησε στὰ τέλη τοῦ 2023 μία ἐμπεριστατωμένη μελέτη τοῦ Ἑλληνοαμερικανοῦ πρεσβυτέρου π. Στεφάνου Ρίτσι

Δρ Θ. Πρόκειται για μία επικαιροποιημένη μορφή της διδακτορικής του διατριβής, την οποία υπέβαλε τὸ ἔτος 2021 στὸ Τμήμα Θεολογίας τοῦ Ἀ.Π.Θ. μὲ τίτλο: «Μετάδοση τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου στὴν πολυθρησκευτική κοινωνία τῆς Ἀλβανίας καὶ ἡ ἀναμετάδοσή του στὴν οἰκουμένη». Ἡ μελέτη ποὺ ἔχει βαθμολογηθεῖ ὁμοφώνως μὲ Ἀριστα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου (σελ 9-12), τὰ Περιεχόμενα (σελ. 13-14), Εἰσαγωγή (σελ.15-21), τέσσερα Κεφάλαια (σελ 23-768), Συμπεράσματα (σελ. 769-772), Abstract (σελ. 773-774), Βιβλιογραφία καὶ Πηγές (σελ. 775-826).

Στὸν Πρόλογο τοῦ βιβλίου (σελ. 9-12) ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος προτάσσει τὸ ἀφυπνιστικό μήνυμα ποὺ ἀντήχησε στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 γιὰ τὸ χρέος τῆς ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς νὰ μεταφέρει τὸ εὐαγγέλιο σὲ νέα σύνορα, «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς». Τότε τὸ ενδιαφέρον στρεφόταν στὴν Ἀφρική, ὅπου, ὅμως, στὴν πράξη διαπιστώθηκε πὺς εἶχαν ἀπομείνει μόνον λίγοι μῆθύλακες. Κατὰ τὴν περίοδο 1970-1990 στὴν Ἑλλάδα κανεὶς δὲν ἦταν ἕτοιμος νὰ σκεφτῇ ὅτι «τὰ ἔσχατα τῆς γῆς» θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι στὰ βορειοδυτικά σύνορά της. Ἡ ἱεραποστολικὴ προσπάθεια στὴν Ἀλβανία παρουσιάζει ἰδιομορφία. Ὁ διωγμὸς κατὰ τῆς θρησκείας στὴν α' φάση (1944-1967) εἶχε κοινὰ χαρακτηριστικά μὲ τὰ δεινὰ ποὺ υπέστησαν τὰ μέλη θρησκευτικῶν κοινοτήτων ἀπὸ τὰ ἀθεϊστικά καθεστώτα, ἐνῶ στὴ β' φάση (1967-1990) ἡ ἐξόντωσή τους στὴν Ἀλβανία ἦταν ὀλοσχερής, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη κατάρρευση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀνασύστασή της ἐκ τῶν ἑρειπίων ἀκολούθησε ἀνάλογη προσέγγιση ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς.

Στὴ συνέχεια ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐπισημαίνει ὅτι ἡ μελέτη τοῦ π. Στεφάνου Ρίτσι, στηριγμένη σὲ ἔγκυρες ἱστορικὲς πηγές καὶ σὲ ποιοτικὴ ἔρευνα, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποκαλύψει κάτω ἀπὸ τὰ προφανῆ γεγονότα τὶς ἀρχές ποὺ ὀδήγησαν στὰ ἀποτελέσματα ποὺ περιγράφονται. Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται στὴ νομικὴ τοῦ συγγραφέα μὲ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία στὴν Κένυα μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς του, συνεργοὺς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στὶς ἐκεῖ προσπάθειές του καὶ ἀργότερα, μετὰ τὶς θεολογικὲς του σπουδές, στὴν Ἀλβανία ὅπου ἀνεδείχθη στενὸς του συνεργάτης στὸ κατηχητικὸ καὶ διδακτικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἔζησε τὶς διώξεις, τὶς δοκιμασίες καὶ τὰ επιτεύγματα καὶ συνειδητοποίησε τὶς τρεῖς θεμελιώδεις ἀρχές ποὺ ὑιοθετήθηκαν: α) κήρυγμα, κατήχηση, λατρεία στὶς τοπικὲς γλώσσες καὶ μεταφράσεις στὴν ἐπίσημη γλώσσα τῆς χώρας, β) κατάρτιση τοπικοῦ κλήρου καὶ στελεχῶν καὶ γ) οικονομικὴ αυτοδυναμία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιπλέον τονίζεται ὅτι ἡ ἀνασυγκρότηση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας πραγματοποιήθηκε μέσα σ' ἓνα

πολυθρησκευτικὸ περιβάλλον.

Τέλος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, συγχαίροντας τὸν συγγραφέα γιὰ τὴ μελέτη, καταλήγει πὺς πρόκειται «γιὰ μία εὐρύτερη κατανόηση τῆς συγχρόνου ιεραποστολῆς σὲ νέα σύνορα καὶ τοῦ ἐπανευαγγελισμοῦ, μὲ τὴν ἀναστήλωση μιᾶς διαλυμένης τοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ «καὶ ἔσεθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ... ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς».

Στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου (σελ. 15-21) παρουσιάζεται ἐν συντομίᾳ ἡ Ἀλβανία, μία χώρα ποὺ γνώρισε τὸν Χριστιανισμὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἐπὶ 15 αἰῶνες εἶχε χριστιανικὴ ταυτότητα. Ὅμως, μὲ τὶς πιέσεις πέντε αἰώνων ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς κατακτητὲς, ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἐξισλαμίστηκε, ἐνῶ στὰ τέλη τοῦ 20οῦ αἰῶνα ὑπῆρξε ἡ μοναδικὴ χώρα στὴν ἐξωτερικὴ ἱστορία, ποὺ δοκίμασε ἀνελέητο διωγμὸ ἐναντίον ὅλων τῶν θρησκευτῶν. Μὲ τὴν κατάρρευση τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστῶτος, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας βρέθηκε καταστραμμένη ὁλοσχερῶς θαμμένη στὰ συντρίμια. Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τριάντα δύο ἤδη χρόνια, πάνω στὰ ἐρείπια ἀνυψώθηκε μία Ἐκκλησία ποὺ σφύζει ἀπὸ ζωὴ καὶ ἐκπέμπει τὸ ἀναστάσιμο φῶς τῆς ἐλπίδας, τῆς εἰρήνης, τῆς δημιουργίας καὶ τῆς συνύπαρξης ἐντὸς τῆς χώρας καὶ στὴν εὐρύτερη διεθνή κοινότητα. Μὲ βάση αὐτὴν τὴν ταχεία καὶ θαυμαστή ἀνασυγκρότηση, ὁ συγγραφέας θέτει τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα γιὰ τὴν ἔρευνά του, τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια ἐπιχειρεῖ νὰ ἀπαντήσῃ:

- Ποιὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἀνασυγκρότησης;
- Σύμφωνα μὲ ποιὲς ἀρχὲς ἀνοικοδομήθηκε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας;
- Ποιὸς ὁ ρόλος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου;
- Ποιοὶ ἦταν οἱ παραλήπτες τοῦ μηνύματός του, πῶς τὸ προσέλαβαν καὶ πῶς ἀντέδρασαν;

Στὸ Α΄ Κεφάλαιο (σελ. 23-246) μὲ τίτλο «Ἱστορικὸ ὑπόβαθρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας» ἐξετάζονται ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Ἀλβανίας ἤδη ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους καὶ οἱ διαμάχες ποὺ κατὰ καιροὺς ξέσπασαν ἀνάμεσα στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἀντίκτυπο καὶ στὸ ἔδαφός της. Ἀκολουθεῖ ἡ ὀθωμανικὴ περίοδος καὶ ὁ βίαιος ἐξισλαμισμὸς τῶν κατοίκων στὴ διάρκεια τῆς μακροχρόνιας κυριαρχίας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ δημογραφικὴ ἀλλοίωση τοῦ πληθυσμοῦ μετὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ ζυγοῦ. Στὸ ἴδιο διάστημα τῆς ἀνεξαρτησίας σημειώθηκε καὶ ἡ μονομερὴς ἀνακήρυξη τῆς αὐτοκεφαλίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ἀργότερα ἡ ἀποδοχὴ της ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Στὴ συνέχεια ἐρμηνεύεται ἡ ἐπικράτηση τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος, ἡ πορεία τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων μέχρι τὴν πρωτοφανῆ σὲ σκληρότητα καταδίωξη ὅλων τῶν θρησκευτῶν. Ἀκολουθεῖ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνασυγκρότησή τους καὶ ἡ ἀνασύσταση τῆς Ὁρθοδόξου

Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας.

Στὸ Β΄ Κεφάλαιο (σελ. 246-344) ποὺ ἐπιγράφεται «Ἡ μετάδοση τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδας στὴν Ἀλβανία», ἐξετάζεται ἡ μεταφορά τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου στὴν ἀλβανικὴ κοινωνία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας, σὲ δύο ἐνότητες σύμφωνα μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ μηνύματος: (B1) ἡ μεταφορά τῆς πίστεως, (B2) ἡ συνύπαρξη μετὶς ἄλλες θρησκευτικὲς κοινότητες, τὸ παράδειγμα τῆς Ἀλβανίας. Στὴν ἐνότητα B1, ἐρευνᾶται με ποῖο τρόπο ἐνθαρρύνθηκαν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας νὰ μεταφέρουν οἱ ἴδιοι τὴν πίστη. Τονίζεται τὸ χρέος τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας νὰ εἶναι ιεραποστολική, ἡ ἐυθύνη τῶν πιστῶν γιὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ δύναμη τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἡ σημασία τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημιουργικότητος στὸν εὐαγγελισμό καὶ ἡ ἔμφαση τῆς παρουσίας τῶν γυναικῶν καὶ τῆς νεολαίας σὲ αὐτὸ τὸ ἔργο. Ἡ ἐνότητα B2, εἰδικότερα, παραθέτει τὴ συνύπαρξη τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων, μέσα ἀπὸ τὴ διαχρονικὴ καὶ συγχρονικὴ τῆς προοπτικῆς, στηριγμένη σὲ πρωτογενὲς ἀρχεῖα καὶ ὑλικά καὶ ἀφθονες δευτερεύουσες πηγές ἀπὸ περιοδικὰ, βιβλία, πρακτικὰ καὶ συνεντεύξεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, Ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Στὸ Γ΄ Κεφάλαιο (σελ. 345-423) μὲ τίτλο «Ἡ πρόσληψη τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου ἐντὸς τῆς Ἀλβανίας. Πορίσματα ποιοτικῆς ἔρευνας», καταγράφονται τὰ πορίσματα ποιοτικῆς ἔρευνας, ποὺ στηρίζεται σὲ συνεντεύξεις μὲ θέμα τὴν κομμουνιστικὴ περίοδο καὶ τὴν ἐπακόλουθη ἐποχὴ τῆς ἀνασύστασης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας.

Ἐπικεντρώνεται στὴν πρόσληψη τοῦ μηνύματος ἀπὸ δέκτες μέσα στὴ χώρα. Σύμφωνα μὲ τὶς προϋποθέσεις τῆς μεθόδου, ὁ ἐρευνητὴς πήρε συνεντεύξεις ἀπὸ 18 πληροφοριοδότες, ἱκανοποιητικῆς διάρκειας 45 λεπτῶν ἕως τριῶν ὥρῶν.

Ἀπὸ τὶς ἀπαντήσεις συμπεραίνεται ὅτι ὁ εὐαγγελισμὸς ἔχει γίνῃ κατανοητὸς, ὅπως καὶ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ του:

1. Ἡ συνύπαρξη,
2. Τὸ ἄνοιγμα πρὸς τοὺς ἄλλους,
3. Τὸ καθῆκον τῶν πιστῶν νὰ δίδουν τὴν ὀρθόδοξη μαρτυρίαν τοὺς σὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονες.

Ἐπιπλέον, αναφέρονται διάφορες ἱστορίες ἀπὸ τὰ παθήματα τῶν πιστῶν στὴ διάρκεια τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος καὶ τὶς πρακτικὲς μεθόδους ποὺ ἐφαρμόσθηκαν γιὰ τὴν ἀνασύσταση τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὴν προσέλαβαν τὰ μέλη της.

Τὸ Δ΄ Κεφάλαιο (σελ. 424-768) μὲ τίτλο «Ἡ ἀκτινοβολία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας στὴν Οἰκουμένη», ἐκθέτει τὴν ἀναμετάδοση τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Αυτοκέφαλο Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας μὲ τὴ συμμετοχὴ της σὲ διεθνεῖς συναντήσεις καὶ ὀργανισμούς. Τὸ Κεφάλαιο ὑποδιαιρεῖται περαιτέρω σὲ ἐνότητες ἀνὰ ὀργανισμό, ἀνὰ διαχριστιανικὴ, διαθρησκειακὴ ἢ ἄλλη πρωτοβουλία καὶ περιλαμβάνονται τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἱστορικὴ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας σὲ κάθε μία,
2. Ἡ σύγχρονη συμμετοχὴ της,
3. Τὸ μήνυμα ποὺ ἐκπέμπει,
4. Οἱ ἀντιδράσεις τῶν παραληπτῶν.

Τὰ στοιχεῖα προέρχονται ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη περιοδικὴ ἔκδοσή της *Ngjallja* (Ἀνάσταση), ὅπου καταγράφονται ὅλες οἱ δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου. Γενικά στὸ Κεφάλαιο τεκμηριώνεται ἡ ἀκτινοβολία τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Ἀλβανίας στὴ διεθνῇ κοινότητα καὶ ὁ θαυμασμὸς ποὺ προκαλεῖ. Πρόκειται γιὰ ἓνα μοναδικὸ ἔργο, τὸ ὁποῖο ὀφείλεται πρωτίστως στὸν ἐμπνευσμένο ιεραπόστολο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀναστάσιο μὲ τὰ σπάνια πνευματικὰ χαρίσματα καὶ τὶς ἐξαιρετικὲς ικανότητες, ὅπως ἔχει ἀναγνωρισθεῖ καὶ καταγραφεῖ διεθνῶς.

Στὰ Συμπεράσματα (σελ. 769-772) ἀνακεφαλαιώνονται τὰ εὐρήματα τῆς ἐμπεριστατωμένης μελέτης, τὰ ὁποῖα κινοῦνται στὸς ἐξῆς βασικοὺς ἄξονες τοῦ εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς ἀνασυγκρότησης τῆς Ὁρθοδόξου Αυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας:

1. Τὸ καθῆκον νὰ μεταφέρουν οἱ πιστοὶ τὸ Εὐαγγέλιο διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει ιεραποστολικὸ χαρακτήρα καὶ ὥς ἐκ τούτου ὅλοι ἔχουν χρέος νὰ συμβάλλουν στὴ μεταφορὰ τοῦ ἀναστασίμου μηνύματος στὴ χώρα.
2. Ἡ δύναμη τοῦ Σταυροῦ, μήνυμα ποὺ τονίστηκε γιὰ νὰ δώσει θάρρος ἀπέναντι στὰ ἴχνη τοῦ φόβου, κατάλοιπο τῆς κομμουνιστικῆς περιόδου.
3. Ἡ σημασία τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημιουργικότητος μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.
4. Ἡ συμμετοχὴ ὅλου τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, ἐξίσου ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ νεολαίας στὴ μεταφορὰ τῆς εὐφρόσυνης εἵδησης καὶ στὸ ἔργο γιὰ τὴν

ἀνασυγκρότηση.

5. Ἡ ἀνάγκη γιὰ συνύπαρξη μετὶς ἄλλες θρησκευτικὲς κοινότητες καὶ τὸ ἄνοιγμα (π.χ. περίθαλψη μουσουλμάνων Κοσοβάρων προσφύγων).

Τὸ μήνυμα αὐτὸ εἶχε ιδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν Ἀλβανία, ἐξαιτίας τοῦ πολυθρησκευτικοῦ χαρακτῆρα της καὶ τῆς δράσης ξένων παραγόντων, ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ ὁδηγήσουν τὶς θρησκευτικὲς ὁμάδες σὲ ἀκραῖες καταστάσεις.

Μὲ προσωπικὴ ἐμπειρία ἀπὸ τὸ ιεραποστολικὸ ἔργο ποὺ πραγματοποιήθηκε ἐπὶ 30 χρόνια (1992-2022) στὴν Ἀλβανία καὶ ἀκόμη ἐξελίσσεται, ὁ συγγραφέας στηριγμένος στὴ βιβλιογραφία, τὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα καὶ τὴν ποιοτικὴ ἔρευνα, ἀκολουθεῖ ἀδρομερῶς τὸ σχέδιο τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τοὺς παράγοντές της: πομπὸ (στὴν ἀρχὴ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, στὴ συνέχεια τὰ μέλη τῆς ἀνασυγκροτηθείσης Ἐκκλησίας), ἀποδέκτες (ὅσοι πιστοὶ εἶχαν ἀπομείνει καὶ κατόπιν τὰ νέα μέλη ποὺ κατηχήθηκαν καὶ βαπτίστηκαν), ἡ κωδικοποίηση (μὲ τὸ κήρυγμα, τὸ πολυσχιδὲς πρωτοποριακὸ πνευματικὸ, μορφωτικὸ, κοινωνικὸ κ.ο.κ. ἔργο) καὶ ἡ ἀναμετάδοσή του μὲ τὴ διεθνῇ ἀκτινοβολία καὶ ἀναγνώριση.

Ἡ μελέτη γραμμένη σὲ ρέοντα λόγο καὶ γλαφυρὸ ὕφος, ἀλλὰ καὶ μὲ διεισδυτικότητα καὶ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια καταγράφει ἓνα σύγχρονο ἀξιοθαύμαστο παράδειγμα ὀρθόδοξου ιεραποστολῆς προσαρμοσμένο στὶς ἀνάγκες τῶν ἀποδεκτῶν του. Εἰδικώτερα πρόκειται γιὰ τὸν ευαγγελισμό καὶ τὴν ἀνασυγκρότηση ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Ὁρθοδόξου Αυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, πρὸ πάντων μὲ τὶς προσπάθειες καὶ τὸν μεγαλοφυῆ στρατηγικὸ σχεδιασμό ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συγχρόνους κορυφαίους Ὁρθοδόξους Ἱεράρχες, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου.

π. Στέφανος Ρίτσι Δρ Θ.

Ευαγγελισμός

Ανασυγκρότηση

της Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου
Εκκλησίας της Αλβανίας
από τα ερείπια

Προλογίζει:

Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου
και πάσης Αλβανίας Αναστάσιος

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
BARBOUNAKIS

